HE 146/2020 vp

Suojelupäällikkö Tapani Veistola
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
Asunto- ja ympäristöjaosto 23.10.2020

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Maailmassa ja Suomessa on meneillään ilmasto- ja monimuotoisuuskriisi. Samaan aikaan kamppailemme koronapandemian kanssa. Pandemia edellyttää elvyttäviä toimia ja näitä toimia on tehtävä ekologisesti ja ilmastollisesti kestävällä tavalla.

Yleisesti ottaen vuoden 2021 ympäristörahoitus on kohtuullinen, mutta vuosien 2022-23 tulevaisuushankkeet ovat yhä auki. Niitä tulee tarvittaessa tukea EU-rahastotyöstä.

Ympäristöalan toimintamenot

Hallitusohjelman ja EU:n Green dealin ympäristötavoitteet lisäävät paljon valmistelutyötä ympäristöalalla. Ensi vuonna tulee kotimaisten laki- ja muiden valmistelujen lisäksi lukuisia esimerkiksi biodiversiteettistrategiaa ja kiertotaloussstrategiaa konkretoisoivia EU-toimintaohjelmia. Näiden ympäristötoimien valmistelun voimavarat tulisi turvata lisäämällä ympäristöministeriön (35.01.01) ja Suomen ympäristökeskuksen (35.01.04) toimintamenoja. Sama koskee ympäristöjärjestöjä (35.01.65).

Korona lisäsi kansalaisten kiinnostusta luontoa ja ympäristöä kohtaan. Neuvonnan tarve on merkittävästi lisääntynyt, mikä lisää ympäristöjärjestöjen työtä. Se on myös kuluttanut Metsähallituksen luontopalvelujen suojelualueiden infrastruktuuria, jota pitäisi nyt kunnostaa ja vahvistaa. Samalla tulee varautua uusien kansallispuistojen perustamiseen ja vanhojen laajentamiseen. Siksi Metsähallituksen julkisista hallintotehtävien rahoitusta ei nyt pitäisi vähentää vaan lisätä (35.10.52).

Energia- ja ilmastoasiat

Ilmastoasioiden rahoituksessa on paljon positiivista. Öljylämmityksen korvaamiseen ja asuinrakennusten energiaremontteihin kohdistetaan kumpaankin 49 miljoonaa euroa, mikä on hyvä. Työmatkaliikenteessä kannusteita ohjataan kestävään liikkumiseen, kuten sähköauton käyttöön, pyöräilyyn ja joukkoliikenteeseen. Kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavien lämpöpumppujen ja konesalien sähköveroa alennetaan sähköveroluokkaan II.

TEM:n hallinnonalalla on hyvä, että kivihiilen alasajoa nopeutetaan kaksinkertaistamalla vuotuista tukea korvaaville investoinneille 60 miljoonaan euroon. Tuen saannissa priorisoidaan polttoon perustumattomia teknlogioita. Suurin osa kivihiilen poltosta loppuu näillä näkymin vuoteen 2025. Energiatuki kasvaa kokonaisuudessaan kymmeniä miljoonia. Tämä on muuten hyvä, mutta tukea voivat valitettavasti saada myös biopolttoaineiden valmistajat, ja niissä on yhä suuria kestävyysongelmia.

Valtiovarainministeriön verotusasioissa Marinin hallitus nostaa lämmityspolttoaineiden verotusta maltillisesti 105 miljoonalla eurolla, mutta tarkemmat kohdennukset selviävät vasta myöhemmin. Turpeen vero lähes kaksinkertaistuu 5,7 euroon megawattitunnilta. Veronkorotus on tärkeä viesti hallitukselta siitä, että turpeen poltto ei ole ilmastotavoitteiden mukaista. Veronkorotus ei kuitenkaan riitä takaamaan ilmastotavoitteiden saavuttamista. Valtiovarainministeriön energiaverotyöryhmä oli esittänyt turpeen veron yli kolminkertaistamista ja todennut että verotuesta voitaisiin luopua kokonaan kun kivihiilen poltto loppuu vuonna 2029. Jotta turpeen vero vastaisi muita lämmityspolttoaineita, se olisi pitänyt ainakin kymmenkertaistaa. Hallitus yrittää hillitä turpeen käyttöä päästöoikeuden ollessa halpa niin sanotulla lattiahintamekanismilla, jonka yksityiskohdista päätetään kuitenkin vasta ensi keväänä.

Haitalliset tuet

Haitallisten tukien karsiminen etenee ensimmäistä kertaa, mutta tämä heijastuu budjettiesitykseen vain vähän. Vaikka energiaintensiivisten yritysten veronpalautusta ollaan karsimassa, se on budjettiesityksessä yhä 225 miljoonaa euroa ja maatalouden energiaveropalautus 35 miljoonaa. Päästökauppakompensaatiosta luopuminen tapahtuu vasta vuonna 2021. Esimerkiksi turpeen verotuki säilyy 172 miljoonassa vuonna 2021 veronkorotuksesta huolimatta. Puupolttoaineiden verottomuus nousee 303 miljoonaan. Energiaintensiivisten yritysten veronpalautus on 225 miljoonaa euroa ja maatalouden energiaveropalautus 35 miljoonaa. Näistä syistä haitallisten tukien poistamista ja suuntaamista ympäristötoimiin tulee jatkaa.

Tulevaisuusinvestoinnit ja EU-rahastot

Vuosien 2022-23 ympäristötöiden rahoitus on tulevaisuusinvestointien osalta epävarma. Siksi niitä tulee tukea myös EU-rahastojen valmistelussa.

Yksi merkittävä keino lisätä kotimaista ympäristörahoitusta on ollut LIFE-rahasto. Kotimaisella omavastuuosuudella on saatu aikaan paljon suurempi EU-rahoitus. Tätä omavastuuta ja hankkeiden valmistelurahaa kannattaa lisätä (35.10.21).

Yksi rahotusmahdollisuus on oikeudenmukaisen siirtymän rahasto. Se tulisi ottaa koko maassa käyttöön, ei vain Itä- ja Pohjois-Suomessa.

On hyvä, että EAKR:ssä ollaan ottamassa käyttöön toimintalinja 2 Vihreämpi Eurooppa. Ongelma on kuitenkin, että Suomessa ei oltaisi käyttämässä sen erityistavoitetta 7, jolla voisi tukea biodiversiteettiasioita. Tämä biodiversiteettistrategiaa tukeva mahdollisuus tulisi ottaa käyttöön.

Samantyyppinen huoli liittyy maatalouden ympäristötukiin. Suomi tulee saamaan entistä enemmän EU-rahaa maatalouteen ja maaseudun kehittämiseen. On tärkeää, että 2-pilarin ympäristökorvausten lisäksi otettaisiin käyttöön 1-pilarin EU:n kokonaan maksamien suorien tukien mahdolllisuudet. Yksi niiden mahdollisuus on tehdä ympäristökorvauksia lyhyempiä sitoumuksia, mikä voisi houkutella useampia viljelijöitä uusiin toimenpiteisiin.

Lisätietoja

- Suojeluasiantuntija Paloma Hannonen, p. 050 532 3219, paloma.hannonen@sll.fi (metsien ja soiden monimuotoisuus)
- Suojeluasiantuntija Liisa Toopakka, p. 040 504 2989, liisa.toopakka@sll.fi (ilmasto, energia)
- Suojelupäällikkö Tapani Veistola, p. 0400 615 530, tapani.veistola@sll.fi